

การพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ของชุมชนบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม¹

The Development of Appropriate Cultural Tourism for Sustainable Tourism at Bang Luang Community, Bang Lane District, Nakhon Pathom Province

ธีระนันท์ ประทุม

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus group) และการสังเกตการณ์ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการร้านค้า ผู้นำชุมชน หน่วยงานหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดบางหลวง ประชาชนชุมชน ชาวบ้านทั่วไปในพื้นที่ ตลอดจนนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนชุมชนบางหลวง รวม 216 คน จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ตามประเด็น (Content analysis) เพื่อนำมาอภิปรายผลการศึกษา

ผลวิจัยพบว่า ตลาดบางหลวงมีวัฒนธรรมที่โดดเด่นผสมผสานระหว่างไทย-จีน มีวิถีชีวิตการเป็นอยู่ที่เรียบง่ายแบบดั้งเดิม มีสถาปัตยกรรมที่ควรแก่การอนุรักษ์ไว้เพื่อให้คงอยู่และสืบต่อไป คือ บ้านเก่า เหล่าเต็งไม้ พร้อมกันนี้ชุมชนบางหลวงยังมีการถ่ายทอดทั้งประเพณี วัฒนธรรม และกิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นลักษณะบ่งบอกถึงวัฒนธรรมผสมผสานไทย-จีน โดยเฉพาะดนตรีจีน ซึ่งถือได้ว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และจากการศึกษารูปแบบและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบางแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบใหญ่ คือ 1) รูปแบบและการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในพื้นที่ มี 2 เส้นทางการเดินทางและชมวัฒนธรรม เป็นลักษณะเส้นทางเดียวกัน แต่ต่างกันที่จุดเริ่มต้นและจุดสิ้นสุดการเดินทางและศึกษาพื้นที่ และ 2) รูปแบบการจัดการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวในท้องถิ่นและภูมิภาค พบว่าสามารถจัดแบ่งได้ 2 แบบเช่นเดียวกันคือ การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่นใกล้เคียงเข้าด้วยกันเพื่อเป็นเส้นทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ กับแหล่งท่องเที่ยวต่างบริบทกันในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยว พร้อมกันนี้รูปแบบอีกรูปแบบที่เหมาะสมในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเกิดการเรียนรู้จากการท่องเที่ยวในชุมชน คือ การนำยูนิคัลเทคมาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดการเรียนรู้ที่ดีอีกทาง

นอกจากนี้พบว่าคนในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่เกิดการเรียนรู้อย่างชัดเจน คือชุมชนตลาดบางหลวงให้นักท่องเที่ยวที่มาเยือนได้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ โดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีชีวิต เช่น การรดกษาแพ การตีเหล็ก และยังผลักดันให้นักท่องเที่ยวเก็บภาพ วิถีชีวิต วัฒนธรรม รวมถึงอุปกรณ์เครื่องใช้โบราณต่าง ๆ เพื่อเป็นที่ระลึก บันทึกเป็นภาพประวัติศาสตร์เก็บไว้ให้อนุชนคนรุ่นหลังได้ชื่นชมวัฒนธรรมที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษสืบต่อไป

คำสำคัญ การท่องเที่ยวชุมชน, รูปแบบการท่องเที่ยว, ตลาดบางหลวง

¹ แหล่งทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ปีที่เสร็จ 2556

Abstract

The research aims were to study the development of appropriate cultural tourism for sustainable tourism at Bang Luang community, Bang Lane district, Nakhon Pathom Province. It was qualitative research using local participation by in-depth interview, focus group and observation participation. The samples were local government groups, entrepreneurs and local people in the community. The data was analysed by content analysis and descriptive methods to explain the outcomes.

The research found that Bang Luang community had mixed cultures between Thai and Chinese with their simply living. There were outstanding architecture, especially their Chinese-wood style house, with their traditional and unique ways of life and culture, Chinese music was in particular. There were 2 patterns of cultural tourism management the area. The first pattern was the routings and trips for cultural tourism were arranged to be two ways. Actually, they were focused at the same attractions in the village, but just were different in terms of their difference starting points, as the beginning point began at car parks. The second pattern was about the linking to other tourism sites in the region, such as in the province or nearby. This patter found that there were two types of setting; 1) the link of tourism sites as they were similarly cultural tourism in the region and 2) the link of difference patterns of tourism from the cultural tourism in the region, which will be new alternative choices for visitors to Bang Luang community. The result also found that an appropriate cultural tourism providing at the community was taking tour around the community for visitors by youth tourist guides from the local community at Bang Luang, would bring more learning to visitors and made satisfaction to tourists visited the Bang Luang.

Moreover, local people in Bang Luang allowed the visitors to share their ideas on cultural conservation and invited them to see their cultural and local ways of life for sustainable tourism.

Keywords: community-based tourism, tourism pattern, Bang Luang community market

บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่มีผลสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย นอกจากสร้างรายได้โดยมีมูลค่าเป็นอันดับหนึ่งของการค้าบริการรวมของประเทศแล้ว ยังเป็นอุตสาหกรรมที่ทำให้เกิดธุรกิจที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย เกิดการลงทุน การจ้างงาน และการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น ในแต่ละปีสามารถสร้างรายได้ในรูปของเงินตราต่างประเทศปีละหลายแสนล้านบาท และสร้างกระแสเงินหมุนเวียนภายในประเทศจากคนไทยเที่ยวไทยนับแสนล้านบาทเช่นกัน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) โดยมีมูลค่ารายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งหมด 10.8 ล้านคน อีกทั้งยังมีแนวโน้มจะทวีความสำคัญมากขึ้นในอนาคต ทั้งนี้เพราะการท่องเที่ยวระหว่างประเทศสามารถนำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศเข้ามาช่วยแก้ไขสถานะการขาดดุลชำระหนี้ของประเทศที่สืบเนื่องมาจากการขาดดุลการค้านั่นเอง

องค์การการท่องเที่ยวโลกหรือ World Tourism Organization (WTO) เปิดเผยถึงสถานการณ์การท่องเที่ยวว่า ในปี พ.ศ.2563 หรือ ปีค.ศ.2020 จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวแบบก้าวกระโดดถึง 1.6 พันล้านคน และมีรายได้จากการท่องเที่ยวมากกว่า 100 ล้านล้านบาท โดยกระจุกตัวกันอยู่ที่กลุ่มประเทศเอเชียแปซิฟิก (Asia Pacific) ประมาณ 400 ล้านคน กระจายตัวอยู่ในกลุ่มประเทศอาเซียน (ASEAN) ประมาณ 160-200 ล้านคน โดยการคาดการณ์นี้ ส่งผลต่อการประมาณการ นักท่องเที่ยวจะเพิ่มสูงขึ้นในปีค.ศ.2015 หรือ ปีพ.ศ.2558 ที่อาเซียนได้ประกาศจะจับมือถือเป็นหนึ่งเดียวกัน เนื่องจากปี พ.ศ. 2558 ประเมินกันว่าจะมีนักท่องเที่ยวเข้าสู่กลุ่มประเทศอาเซียน 120 ล้านคน ซึ่งในส่วนของประเทศไทยเรามีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างมากมาย อีกทั้งประชาชนชาวไทยมีความเป็นมิตรต่อบุคคลทั่วไป และวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชนชาวไทย ก็เป็นที่น่าศึกษาแก่ชาวต่างประเทศเป็นอย่างยิ่ง ในด้านแหล่งท่องเที่ยวก็มีความหลากหลาย น่าสนใจ เช่น วัดวาอาราม โบราณสถานอันสวยงาม พิพิธภัณฑ์ ตลาด ร้านค้า นาฏศิลป์ไทย การเที่ยวชมแม่น้ำ ลำคลอง ตลอดจนตลาดน้ำ (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2548: 1- 21) ดังนั้น หากไทยเราให้ความสนใจ ที่จะพัฒนาและส่งเสริมให้การ

ท่องเที่ยวสามารถสนองตอบความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ก็ย่อมจะดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศของเราและสร้างรายได้ให้เพิ่มมากขึ้นอีกอย่างแน่นอน

ชุมชนบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐมเป็นชุมชนเก่าแก่แห่งหนึ่ง คนที่อาศัยอยู่ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายจีน อายุกว่า 100 ปี ชุมชนตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีนหรือแม่น้ำสุพรรณบุรี ตั้งแต่ประมาณ ร.ศ.122 โดยหลักฐานที่พบ เช่นสภาพของตลาดเป็นสถาปัตยกรรม สมัยรัชการที่ 5 กล่าวคือเป็นห้องแถวไม้สองชั้นหันหน้าเข้าหากัน มีความยาวโดยนับจากท่ารถโดยสารประจำทางลึกเข้าไปถึงแม่น้ำที่จีนมีจำนวน 130 ห้อง (เทศบาลตำบลบางหลวง, ม.ป.ป.) ซึ่งในปัจจุบันยังคงสภาพความงดงาม และบรรยากาศตลาดเก่าไว้อย่างสมบูรณ์รวมทั้งรูปแบบวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของผู้คนชนบท ตลอดจนประเพณีและวัฒนธรรมประจำถิ่นที่ได้ผสมกลมกลืนระหว่างวัฒนธรรม ไทย - จีน ที่สืบทอดตลอดมา และตลาดบางหลวง ร.ศ.122 ได้รับความเรียกขานอีกนัยหนึ่งว่า " บ้านเก่า เหล่าเต็งไม้" หรือ ดินแดน วัฒนธรรมไทย-จีน ตลาดเก้าร้อยปี อาหารดี ชนมร่อย (<http://www.bangluang.go.th> 10/03/2010)

จากเอกลักษณ์ดังกล่าวทำให้นักท่องเที่ยวสนใจและเดินทางไปเยือนชุมชนบางหลวงเพื่อการท่องเที่ยวและเรียนรู้วัฒนธรรมในชุมชนฯ โดยนักท่องเที่ยวนิยมเดินทางเยือนชุมชนบางหลวงในวันหยุดเสาร์และอาทิตย์เป็นส่วนมาก (เทศบาลบางหลวง, ม.ป.ป. b.) ด้วยแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบางหลวงเดินทางได้สะดวกและไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร ประกอบกับชุมชนตลาดบางหลวงเป็นแหล่งสืบสานวัฒนธรรม ไทย-จีน ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ อันเป็นผลมาจากภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นในชุมชน โดยเฉพาะความโดดเด่นด้านวัฒนธรรมที่ผสมผสานกันระหว่างไทยและจีน ทำให้กลุ่มนักท่องเที่ยวควรจะได้ท่องเที่ยวและเรียนรู้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่นแห่งนี้ อันได้แก่ดนตรีจีนดั้งเดิม สถาปัตยกรรมเก่าแก่ ร้านถ่ายภาพแบบโบราณ วิถีแห่งเก่า อาหารสูตรจีนดั้งเดิม วัดและศาลเจ้าในพื้นที่ ตลอดจนการพักผ่อนบนเส้นทางริมแม่น้ำท่าจีนอันเป็นอีกแม่น้ำสายหลักของชุมชนภาคกลาง รวมทั้งการศึกษาความสัมพันธ์แห่งการผสมผสานวัฒนธรรมระหว่างไทย และจีน อันเชื่อมโยงสู่ความสัมพันธ์อันดีงามระหว่างสองประเทศนี้

จากความสัมพันธ์และความสอดคล้องดังกล่าวทั้งด้านกรอบการวิจัย โจทย์จากชุมชนบางหลวงคณะผู้วิจัยซึ่งประกอบด้วยคณาจารย์จากมหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และคนในชุมชนบางหลวงได้ร่วมกันศึกษาบริบทชุมชนที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีเอกลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่น และที่สำคัญชุมชนต้องมีความพร้อมที่จะเป็นนักวิจัยร่วมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางปัญญา สามารถพัฒนาโจทย์วิจัยที่เป็นความต้องการ และเป็นประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง ซึ่งคณะผู้วิจัยได้เริ่มดำเนินการร่วมกับชุมชน และพี่เลี้ยงงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ตั้งแต่วันที่ 9 ธันวาคม 2552 เป็นต้นมา พบว่า ชุมชนบางหลวงมีเอกลักษณ์ในด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้านวัฒนธรรมไทย-จีน และมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โดดเด่น เช่น อาหาร และ ดนตรีจีน ในขณะที่เดียวกันพื้นที่ดังกล่าวได้รับความสนใจจากคนทั่วไปในการท่องเที่ยวและการศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมที่โดดเด่นของชุมชน และขณะนี้กำลังมีปัญหาที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) การขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้วัฒนธรรม และการใช้ภูมิปัญญาที่มีอยู่ และ 2) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเกิดขึ้นและชุมชนขาดประสบการณ์ในการจัดการการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาและเกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน และ 3) ขาดการวางแผนและจัดทำนโยบายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน ทำให้การบริการและท่องเที่ยวของชุมชนขาดทิศทางในการพัฒนาและการจัดการที่ยั่งยืน ด้วยปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ คณะผู้วิจัยร่วมกับชุมชนตลาดบางหลวงจึงต้องการทำงานวิจัยร่วมกัน เพื่อศึกษา พัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดบางหลวงเชิงบูรณาการ และสามารถเชื่อมโยงสู่ทรัพยากรและแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเพื่อเกิดเครือข่ายการท่องเที่ยวทั้งในระดับจังหวัดและระดับภูมิภาค เพื่อให้เกิดประโยชน์หลาย ๆ ด้าน ทั้งทางด้านศิลปวัฒนธรรม การศึกษา การบริการและการท่องเที่ยว เพื่อการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจเกิดทำให้เป็นที่รู้จักและชื่นชมของคนในชุมชน และนักท่องเที่ยวที่มาเยือน ที่สำคัญก่อให้เกิดรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อันเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนตลาดบางหลวง
2. เพื่อศึกษาพัฒนาการ และการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตลาดบางหลวง
3. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เหมาะสมในชุมชนตลาดบางหลวง
4. เพื่อศึกษาเส้นทางเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในชุมชนบางหลวงและแหล่งท่องเที่ยวอื่นในจังหวัดและภูมิภาค
5. เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผน นโยบายการพัฒนาและการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดบางหลวง

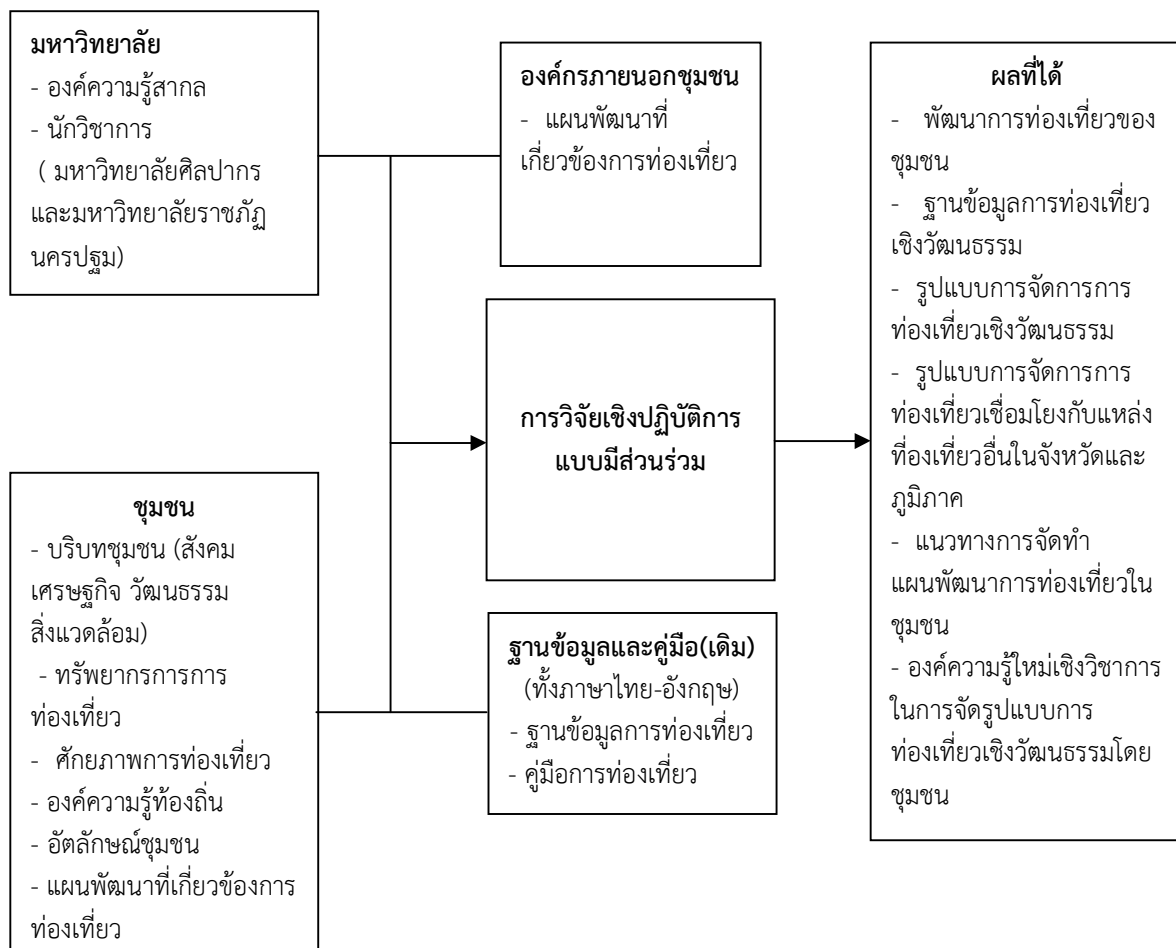
ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพของชุมชนบางหลวงเชิงบูรณาการเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และการจัดการความรู้ ผู้ร่วมกระบวนการวิจัยประกอบด้วย 1) นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยในพื้นที่ จังหวัดนครปฐม ได้แก่ มหาวิทยาลัยศิลปากร และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม 2) นักวิจัยจากชุมชนบางหลวง ได้แก่ ประชาชนในชุมชนตลาดบางหลวง ผู้นำและผู้บริหารชุมชนบางหลวง ปรารักษ์ท้องถิ่น สมาชิกชมรมอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย-จีน บางหลวง สมาชิกสภาเทศบาล ตำบลบางหลวง และ ครู-นักเรียนโรงเรียนในชุมชนบางหลวง รวมทั้งหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับชุมชนบางหลวง 3) นักวิชาการ และบุคคลทั่วไปนอกชุมชนบางหลวง เช่น หน่วยงานภายนอก แหล่งศึกษาดูงาน และนักท่องเที่ยว เป็นต้นโดยทำการศึกษาในพื้นที่ชุมชนบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัด นครปฐม ระหว่างเดือน มกราคม 2554-กรกฎาคม 2555

กลุ่มประชากร

การศึกษานี้ทำการศึกษากลุ่มประชากรได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนตลาดบางหลวง ตำบลบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษา



กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยตัวแทนกลุ่มและหน่วยงานต่าง ๆ รวม 216 คน ได้แก่ กลุ่มผู้สูงอายุที่ถ่ายทอดประวัติ วัฒนธรรมของชุมชนสู่ ชนรุ่นปัจจุบัน รวมทั้งกลุ่มผู้สูงอายุที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน กลุ่มผู้นำในชุมชน ที่มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจัดการและพัฒนาชุมชน ทั้งในด้านการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน และด้านการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ กลุ่มแม่บ้านในพื้นที่ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ กลุ่มเยาวชนในพื้นที่ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ กลุ่มองค์กรด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมในพื้นที่ กลุ่มนักวิชาการ (โรงเรียน) ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่กลุ่มผู้นำด้านศาสนา ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ กลุ่มผู้ประกอบการ (ร้านอาหาร ร้านของฝาก ร้านของชำ พิพิธภัณฑ) ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ชาวบ้านผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ กลุ่มคนนอกพื้นที่ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มนักท่องเที่ยวอายุระหว่าง 15-70 ปี ที่มาเยือนชุมชนตลาดบางหลวงในช่วงเวลาที่เก็บข้อมูล และ กลุ่มผู้นำนอกพื้นที่ ผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนตลาดบางหลวง เช่นหน่วยงานในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด รวมทั้งหน่วยงานด้านการท่องเที่ยว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบไปด้วยแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ตามแนวคิดทฤษฎี ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. แบบสัมภาษณ์แนวลึก เป็นการสอบถามกลุ่มตัวอย่าง ตามจุดประสงค์และประเด็นหัวข้อที่ศึกษา สำหรับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดรายบุคคล โดยเป็นคำถามปลายเปิดตามประเด็นหลัก ๆ ดังนี้
2. แบบสังเกตการณ์ โดยการบันทึกสิ่งที่พบและสังเกตได้ ในด้านพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมของคนในชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต่อการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่
3. แบบสำรวจทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ สำรวจจุดท่องเที่ยว และทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ภายในชุมชน บางหลวงเพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่
4. แบบประเด็นการประชุมกลุ่มย่อย โดยมีแนวประเด็นการศึกษาตามจุดประสงค์และตามประเด็นที่ศึกษาสำหรับกลุ่มตัวอย่าง 6 กลุ่ม
5. แบบประเด็นการประชุมกลุ่มย่อย โดยมีแนวประเด็นการเก็บข้อมูลตามประเด็น ด้าน บริบทชุมชน ทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ ทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่ ทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ รูปแบบและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่เส้นทางการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่กับแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง
6. แบบสำรวจ สัมภาษณ์ สำหรับแหล่งศึกษาดูงานในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนอื่น ๆ

วิธีดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนของการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ ๆ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการ 1) การคัดเลือกแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม คณะผู้วิจัยเดินทางไปสำรวจแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ณ ชุมชนบางเพื่อสำรวจศักยภาพ ของแหล่งท่องเที่ยว เบื้องต้น 2) การวางแผนและสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างนักวิจัยและชุมชน โดยคณะผู้วิจัยได้ร่วมกันตัวแทนชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้นำหรือทำความเข้าใจในด้านความร่วมมือในการให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะ เพื่อสร้างความเข้าใจถึงวิธีการดำเนินงาน วัตถุประสงค์ และอื่น ๆ เพื่อวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน
2. ขั้นตอนดำเนินการ ระยะที่ 1 มีการศึกษา สรรวจสภาพทั่วของชุมชนบางหลวงไปร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้อง และลงพื้นที่เพื่อ รวบรวมข้อมูลบริบทของพื้นที่ และการศึกษาเอกสารความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการศึกษา ค้นคว้า เอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนบางหลวง และการท่องเที่ยวทั้งรูปแบบการท่องเที่ยวชุมชน และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในแหล่งอื่น ๆ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

3. ขึ้นดำเนินการระยะที่ 2 มีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามเครื่องมือวิธี ตามกลุ่มตัวอย่างต่าง ๆ และการประชุมชุมชน (เวทีชาวบ้าน) เป็นการเปิดเวทีชุมชน เพื่อหารือในด้านบริบทการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน เพื่อระดมความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และได้มาซึ่งรูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาารูปแบบการท่องเที่ยวในชุมชน รวมทั้งการสังเกตการณ์ต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวในชุมชน

4. ขึ้นดำเนินการระยะที่ 3 เป็นการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบางหลวง เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดความเข้าใจในการท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมทั้งความเข้าใจในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนบางหลวง

การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบประชุมกลุ่มย่อย และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับหน่วยงานภายนอกในแหล่งศึกษาดูงาน รวมถึงประเด็นข้อคิดจากการประชุมชุมชน และแบบสังเกตพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมของคนในชุมชน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นหรือ เนื้อหา โดยการจำแนกถ้อยคำหรือข้อความที่กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็น แล้วนำมาตีความสังเคราะห์ และวิเคราะห์ด้วยหลักและเหตุผล สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย อภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพการ และประเด็นสำคัญ เพื่อตอบคำถามการศึกษา ตามประเด็นที่ศึกษา

ระยะเวลาการทำวิจัย

พฤศจิกายน 2553 – กรกฎาคม 2555

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวัฒนธรรมของชุมชนตลาดบางหลวง ตลาดบางหลวงมีวัฒนธรรมที่ผสมผสานและระหว่าง วัฒนธรรมไทย และจีน ที่มีการผสมผสานกันอย่างลงตัว และมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ทั้งยังรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีโบราณไว้ได้เป็นอย่างดี วัฒนธรรมที่โดดเด่นของชุมชนตลาดบางหลวงคือ ด้านสถาปัตยกรรมโดดเด่น เช่น บ้านเก่าเหล่าเต็งไม้ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ด้านวิถีชีวิตคนในชุมชนตลาดบางหลวงยังมีการดำรงชีวิตเหมือนกับในอดีต มีการนำข้าวของเครื่องใช้ในอดีตมาใช้ในปัจจุบัน และยังถ่ายทอดเรื่องราวรวบรวมไว้ที่ พิพิธภัณฑ์บ้านเก่าเหล่าเต็งไม้ที่เก็บโบราณวัตถุต่าง ๆ รวมถึงบันทึกประวัติศาสตร์ของตลาดบางหลวงอีกด้วย ด้านวัฒนธรรมประเพณี เช่น ประเพณีแห่ธงฉลองตรุษจีน ประเพณีทิ้งกระจาด ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ และประเพณีแข่งเรือยาว เป็นต้น ด้านอาหารพื้นบ้านที่ยังคงความดั้งเดิม ในด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ตลาดบางหลวงมีการอนุรักษ์วัฒนธรรม สถาปัตยกรรมบ้านเก่าเหล่าเต็งไม้ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ไว้โดยจากที่เป็นบ้านเรือนอาคารไม้สองชั้น มีหลังคาหน้าจั่ว ศิลปะสมัยรัชกาลที่ 5 หลังคาทรงว่าวสี่เหลี่ยมได้มีการปรับปรุงตกแต่งบ้านเก่าเหล่าเต็งไม้เป็นบางส่วนเพื่อความสวยงามแต่ยังคงกลมกลืนกับความเป็นแบบดั้งเดิม สร้างความสนใจแก่นักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมทั้งยังเกิดการเรียนรู้ถึงประวัติความเป็นมาและเอกลักษณ์ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย ตลาดบางหลวงมีการอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีโบราณ ที่เป็นเอกลักษณ์คือ การแห่ธงในช่วงวันตรุษจีนที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ โดยการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีดังกล่าว มาถ่ายทอดจัดเป็นงานเทศกาลประจำปีให้เด็กรุ่นหลังสานต่อวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น จัดโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการฟื้นฟูวัฒนธรรมไทยจีนเป็นกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตลาด บางหลวง รวมถึงการกระตุ้นให้คนในชุมชนตระหนักในเรื่องวัฒนธรรมประเพณี โดยการจัดงานประเพณีแห่ธงฉลองตรุษจีนของทุก ๆ ปี ก็ให้นักเรียน วัยรุ่น สาว ๆ มาแต่งกายชุดสีแดง เดินร่วมในขบวนด้วย เพื่อต้องการให้เด็ก ๆ รำลึกถึงบรรพบุรุษ และเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นเอกลักษณ์ของตน ตลาดบางหลวงมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ใช้ชีวิตแบบเป็นครอบครัวใหญ่ คือ ในหนึ่งครัวเรือนอาจมีตั้งแต่ปู่-ย่า หรือ ตา-ยาย และรวมถึง พ่อ-แม่ ลูก และหลาน อยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวทำให้สังคมของชุมชนบางหลวงมีความเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือกัน ทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งในด้านสังคมและวัฒนธรรมรวมถึงการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ด้วย ซึ่งความเข้มแข็งของชุมชนส่งผลต่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน ตลาดบางหลวงยังคงรักษาเอกลักษณ์ด้านอาหารพื้นบ้านไว้อย่างสมบูรณ์ และมีความอร่อยแบบดั้งเดิมเป็นจำนวนมากจนได้รับการกล่าวขานขนานนามว่า "เป็นดินแดนวัฒนธรรมไทยจีน ขนมหวาน อาหารอร่อย" เพราะปัจจุบันชาวตลาดบาง

หลวงมีการค้าขายอาหาร ขนมโบราณที่เป็นเอกลักษณ์ แม้ค้าภายในตลาดบางหลวงยังนำพืชผักที่หาได้นั้นนำมาทำเป็นไส้ของขนม เป็นการนำวัสดุ หรือผลิตภัณฑ์ในชุมชนมาประกอบการปรุงอาหารซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นรูปแบบหนึ่งในด้านอาหาร ดังนั้นความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในด้านอาหารนับเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้อย่างดี

ด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน คนในชุมชนมีความสามัคคีกัน ดูได้จากสังคมของคนในชุมชนเป็นชุมชนที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นสังคมรุ่นสู่รุ่น คนในพื้นที่ส่วนมากเป็นคนรุ่นเดิมอยู่กันมาตั้งแต่สมัย ปู่ย่า ตายาย อีกทั้งคนในชุมชนยังมีการจัดประเพณีต่าง ๆ ทุกปี แสดงว่ามีการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้เป็นอย่างดี ดังเทศกาลการแห่ธงในช่วงวันตรุษจีนที่มีมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ โดยการฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีดังกล่าว มาถ่ายทอดจัดเป็นงานเทศกาลประจำปีให้เด็กรุ่นหลังสานต่อวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น จัดโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นการฟื้นฟูวัฒนธรรมไทยจีนเป็นกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตลาด บางหลวง และยังคงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวสนใจเข้ามาท่องเที่ยวอีกด้วย

การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนตลาดบางหลวง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นได้ ก็ต้องเริ่มจากชุมชน หากชุมชนไม่ยอมรับการท่องเที่ยว หรือไม่เข้าใจความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างแท้จริง ก็ไม่สามารถจัดการท่องเที่ยวได้จริง หากจัดได้ก็คงอยู่ไม่นาน เนื่องจากมีหลายสาเหตุที่จะทำให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการมีส่วนร่วมในชุมชน หากมีใครไม่เห็นด้วย ก็จะเกิดการต่อต้าน ไม่ให้ความร่วมมือ หรือ ผลตอบแทนที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเกิดความไม่เป็นธรรมแก่คนในท้องถิ่น การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยชุมชนตลาดบางหลวง จึงควรจัดโดยให้ชุมชนเป็นผู้เลือกรูปแบบการท่องเที่ยวเองโดยเลือกจาก เส้นทางที่ 1 เส้นทางเริ่มต้นจากศูนย์บริการนักท่องเที่ยว บริเวณที่จอดรถด้านโรงเจ ซึ่งจุดนี้จะเป็นจุดที่นักท่องเที่ยวสามารถเริ่มต้นการท่องเที่ยวด้วยการไหว้ สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่โรงเจ จากนั้นนักท่องเที่ยวสามารถเลือกเดินทางไปยังบ้านผืน ซึ่งเคยเป็นโรงสุบผืนสมัยก่อน แต่ปัจจุบันเป็นเพียงบ้านเช่าสำหรับบุคคลในพื้นที่ แต่จากจุดนี้ นักท่องเที่ยวสามารถศึกษาและเรียนรู้สถาปัตยกรรมเหล่าเต็งไม้ ซึ่งคงความเป็นเอกลักษณ์ตามความยาวท้องถิ่นในชุมชน จากนั้นนักท่องเที่ยวสามารถแวะชมร้านถ่ายภาพโบราณ ร้านขายยาแผนจีน ร้านบัดกรีโบราณ บ้านดนตรีจีน พิพิธภัณฑ์บ้านเก่าเล่าเรื่อง ร้านตีเหล็ก วิกหนังเก่า สะพานโยง ศาลอามา และกลับมาเลือกชิม เรียนรู้เกี่ยวกับอาหารและเครื่องดื่ม และสิ้นสุดการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ที่แพอาหารริมน้ำ พร้อมกับการรับประทานอาหาร พักผ่อนกับดนตรี และชมฝูงปลาตะเพียน และบรรยากาศริมน้ำทำจัน

เส้นทางที่ 2 เส้นทางเริ่มต้นจากวัดบางหลวง ซึ่งมีโบสถ์โบราณ ให้เรียนรู้ จากนั้นนักท่องเที่ยวสามารถจอดรถและเริ่มต้นเรียนรู้ชุมชนจากวิกหนังเก่า สะพานโยง เคารพและสักการะศาลอามา ชมและเรียนรู้ร้านตีเหล็กโบราณ พิพิธภัณฑ์บ้านเก่าเล่าเรื่อง บ้านดนตรีจีน เคารพและสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์โรงเจ บ้านผืน ร้านถ่ายภาพโบราณ ร้านขายยาแผนจีน ร้านบัดกรีโบราณ และสิ้นสุดเส้นทางการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงที่แพอาหารริมน้ำ พร้อมกับการรับประทานอาหาร พักผ่อนกับดนตรี และชมฝูงปลาตะเพียน เรียนรู้วิถีชีวิตริมน้ำ และให้ชุมชนเป็นผู้ต้อนรับนักท่องเที่ยว



กิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่

การอภิปรายผล

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์การศึกษาโดยสังเขป 2 ข้อ ดังนั้นการอภิปรายผลการศึกษาได้ยึดแนววัตถุประสงค์การศึกษา ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาบริบทชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชนบางหลวง จากกรณีวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

ตลาดบางหลวงมีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่โดดเด่นผสมผสานระหว่างไทย-จีน อาคารบ้านเรือนมีลักษณะเป็นบ้านไม้สองชั้นเรียงต่อกันเป็นห้องแถว เรียกว่า บ้านเก่าเหล่าเต็งไม้ ที่ควรแก่การอนุรักษ์ไว้เพื่อให้คงอยู่และสืบต่อไปยังรุ่นลูกรุ่น

หลาน นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย เช่นวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับอาหาร วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตหรือวิถีชีวิต วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับสุขภาพร่างกาย และรวมถึงวัฒนธรรมทางด้านศาสนาความเชื่อ และประเพณีต่าง ๆ กล่าวได้ว่าบริบทการท่องเที่ยวของชุมชนบางหลวงเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาอย่างแท้จริง สอดคล้องกับการศึกษาของ ชื่น ศรีสวัสดิ์ (2550) กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นจะต้องมองและเรียนรู้ในวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่นเดียวกับ กฤษดา ชู่อภัย (2552) กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่าสิ่งหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคือ ความโดดเด่นของวัฒนธรรม รวมถึงความหลากหลายของวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวอันเป็นสิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวได้อย่างดี

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 และ 3 เพื่อหารูปแบบและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบางหลวง สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

รูปแบบและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบางหลวงสามารถแบ่งได้ 2 รูปแบบตามเส้นทางท่องเที่ยว คือ

เส้นทางที่ 1 เส้นทางเริ่มต้นจากศูนย์บริการนักท่องเที่ยว บริเวณที่จอดรถด้านโรงเจ ซึ่งจุดนี้เป็นจุดที่นักท่องเที่ยวสามารถเริ่มต้นการท่องเที่ยวด้วยการไหว้สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่โรงเจ จากนั้นนักท่องเที่ยวสามารถเลือกเดินทางไปยังบ้านผืนซึ่งเคยเป็นโรงสุบผืนสมัยก่อน แต่ปัจจุบันเป็นเพียงบ้านเช่าสำหรับบุคคลในพื้นที่ แต่จากจุดนี้ นักท่องเที่ยวสามารถศึกษาและเรียนรู้สถาปัตยกรรมเหล่าเต็งไม้ ซึ่งคงความเป็นเอกลักษณ์ตามความยาวท้องถนนในชุมชน จากนั้นนักท่องเที่ยวสามารถแวะชมร้านถ่ายภาพโบราณ ร้านขายยาแผนจีน ร้านบัดกรีโบราณ บ้านดนตรีจีน พิพิธภัณฑสถานเก่าเล่าเรื่อง ร้านตีเหล็ก วิกหนังเก่า สะพานโยง ศาลอาม่า และกลับมาเลือกชิม เรียนรู้เกี่ยวกับอาหารและเครื่องดื่ม และสิ้นสุดการท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ที่แพอาหารริมน้ำ พร้อมกับการรับประทานอาหาร พักผ่อนกับดนตรี และชมฝูงปลาตะเพียนและผลิตผลจากการให้อาหารปลา และชมวิถีชีวิต และบรรยากาศริมน้ำท่าจีน ซึ่งเส้นทางดังกล่าวสอดคล้องกับบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542) ที่กล่าวว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประกอบได้ด้วยแหล่งท่องเที่ยวทางศิลปะและวัฒนธรรมที่หลากหลาย

เส้นทางที่ 2 เส้นทางเริ่มต้นจากวัดบางหลวง ซึ่งมีโบสถ์โบราณ ให้เรียนรู้ จากนั้นนักท่องเที่ยวสามารถจอดรถและเริ่มต้นเรียนรู้ชุมชนจากวิกหนังเก่า สะพานโยง เคารพและสักการะศาลอาม่า ชมและเรียนรู้ร้านตีเหล็กโบราณ พิพิธภัณฑสถานเก่าเล่าเรื่อง บ้านดนตรีจีน เคารพและสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่โรงเจ บ้านผืน ร้านถ่ายภาพโบราณ ร้านขายยาแผนจีน ร้านบัดกรีโบราณ และสิ้นสุดเส้นทางเพื่อการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงที่แพอาหารริมน้ำ พร้อมกับการรับประทานอาหาร พักผ่อนกับดนตรี และชมฝูงปลาตะเพียน เรียนรู้วิถีชีวิตริมน้ำ

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดและภูมิภาค รูปแบบและการจัดการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในท้องถิ่นกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นในภูมิภาค สามารถอธิบายได้ดังนี้

1) รูปแบบการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมใกล้เคียงผสานเข้ากับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบางหลวง โดยสามารถเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงผนวกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว เช่น วัดไผ่โรงวัว เป็นต้น

2) รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบางหลวงกับแหล่งท่องเที่ยวที่แตกต่าง ผสานเข้าด้วยกันเป็นเส้นทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยว เป็นการเชื่อมแหล่งท่องเที่ยวในระแวกโดยรอบทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ ผนวกเข้ากับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบางหลวง

3) รูปแบบการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงในระดับภูมิภาค กล่าวคือการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนบางหลวงเข้าเป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งในเส้นทางระดับภูมิภาค โดยเฉพาะเส้นทางสู่จังหวัดสุพรรณบุรี และกาญจนบุรี เพราะในอนาคตจะเกิดการสร้างเส้นทางสายด่วน (Motor Way) เชื่อมโยงระหว่าง กรุงเทพมหานคร นครปฐม กาญจนบุรี และพม่า ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบางหลวงน่าจะเป็นอีกทางเลือกสำหรับนักท่องเที่ยวในการเลือกเป็นจุดแวะพัก และเป็นจุดสนใจทางการท่องเที่ยวในอนาคต

4. วัตถุประสงค์ข้อที่ 5 เพื่อเป็นแนวนโยบายด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน

คนในชุมชนตลาดบางหลวงนอกจากจะมีแนวคิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย จีน และวัฒนธรรมท้องถิ่น อื่น ๆ แล้วยังมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ยั่งยืนเพื่อให้เกิดการกระจายความรู้ แล้วสร้างจิตสำนึกรักในวัฒนธรรมสิ่งของสมัยโบราณให้คนรุ่นหลัง และเยาวชนได้ตระหนักเห็นคุณค่า คนภายในชุมชนมีข้อเสนอแนะ คือ อยากรู้ให้คนรุ่นหลังตระหนักและมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเป็นการรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน

สืบต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2542) สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย (2554) สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) และ Swarbrooke (1999) กล่าวถึงการท่องเที่ยวชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วม มีบทบาทในการจัดการและร่วมกิจกรรมจะก่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในชุมชนนั้น ๆ สืบไป

โดยแนวนโยบายที่ควรจัดอยู่ในระดับแผนและนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนบางหลวงควรมีมุมมองในประเด็นด้านมิตินิเวศเศรษฐศาสตร์ กล่าวคือให้มีมุมมองการวางแผนทั้งด้านทรัพยากร เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมซึ่งสอดคล้องกับ ทวีป ศิริรัตน์ (2547) และรัฐทิติยา หิรัญหาค (2544) กล่าวคือ

1) การตัดสินใจวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนบางหลวงต้องคำนึงถึงคุณค่าทางกายภาพ เช่น สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมในพื้นที่ ดังนั้นการดำเนินการด้านอาคารสิ่งก่อสร้างจำเป็นต้องศึกษาความสอดคล้องและความเหมาะสมในด้านภูมิสถาปัตยกรรม เนื่องจากชุมชนมีความโดดเด่นในด้านอาคารสิ่งก่อสร้าง

2) การกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวในชุมชนต้องคำนึงถึงศักยภาพในพื้นที่ โดยศักยภาพของชุมชนเป็นแหล่งวัฒนธรรมซึ่งสามารถเพิ่ม เสริมประเด็นการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยวและชุมชน โดยจำเป็นต้องนำเสนอในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ให้นักท่องเที่ยวได้เข้าใจ และศึกษาได้ เช่นคู่มือการท่องเที่ยวบางหลวง อาจนำเสนอในรูปแบบ หนังสือนักท่องเที่ยวได้อ่านและศึกษา เป็นต้น

3) การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องยึดความสมดุลทางวัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเป็นหลัก กล่าวคือจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจให้กับชุมชนให้คงวัฒนธรรมของชุมชนไว้ เน้นการก่อผลกระทบในเชิงลบแก่ชุมชนและวัฒนธรรมน้อยที่สุด

4) เน้นการพัฒนา จัดการอย่างยั่งยืน กล่าวคือ ไม่ทำลายทั้งทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่ ไม่ทำลายระบบสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ไม่ทำลายระบบโครงสร้างทางสังคมในพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่มีความเปราะบาง คือ มีวัฒนธรรมที่โดดเด่นอยู่ริมแม่น้ำ ซึ่งจะได้รับผลกระทบทั้งภาวะทางน้ำ และภาวะน้ำท่วมที่เกิดขึ้นประจำทุกปี

5) ชุมชนควรมีบทบาทในการวางแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว โดยจำเป็นต้องมีการดำเนินการในรูปคณะกรรมการชุมชนด้านการท่องเที่ยวที่มีตัวแทนมาจากทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อเข้ามามีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยว และเป็นการตรวจสอบและรายงานผลการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวให้สมาชิกได้เข้าใจ และทราบความเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นทางการท่องเที่ยว

6) เน้นการสร้างผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่ชุมชน เช่นการสร้างรายได้ และมูลค่าเพิ่มเชิงเศรษฐกิจในชุมชน ขณะเดียวกันอาจเน้นการสร้างมูลค่าเพิ่มทางจิตใจในด้านความภาคภูมิใจในคุณค่าแห่งวัฒนธรรมในชุมชน เป็นต้น

7) การวางแผนเตรียมการเพื่อรองรับด้านศักยภาพของชุมชนในการเป็นจุดผ่าน และจุดแวะพักในเส้นทางสายเศรษฐกิจ (Motor way) ที่จะจัดทำขึ้นในอนาคตเพื่อเชื่อมโยงเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคอาเซียน

ประโยชน์และการนำไปใช้

จากการศึกษาวิจัยรูปแบบและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นนครปฐม สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ดังนี้

1. เป็นแนวทางในการจัดทำแผน นโยบายการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนตลาดบางหลวง
2. เป็นแนวทางในการจัดการรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้เกิดการจัดการตามแต่ละรูปแบบอย่างมีประสิทธิภาพ

3. เป็นแนวทางในการอนุรักษ์รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามรูปแบบการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และเป็นการส่งเสริมชุมชนให้เกิดความตระหนักด้านความสำคัญของทั้ง การท่องเที่ยว วิถีชีวิตและวัฒนธรรมในชุมชนอย่างยั่งยืน

4. ชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากแผนที่ท่องเที่ยว เส้นทางและรูปแบบการท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อแนะนำและชี้แนะนักท่องเที่ยวในการเที่ยวชมพื้นที่ ตามเส้นทางท่องเที่ยวที่จัดขึ้น พร้อมทั้งสามารถติดตั้งเป็นแผนที่ขนาดใหญ่ในชุมชน 2 บริเวณ คือ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ฝั่งโรงเรียนเจ็ยงหัว และ บริเวณที่จอดรถและท่ารถ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาข้อมูลและเส้นทางก่อนเที่ยวชมพื้นที่ อันก่อให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

5. เป็นแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมให้กับคนในชุมชนรวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตลาดบางหลวง เพื่อให้เข้าใจถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่แท้จริง และเพื่อที่จะนำ

ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ไปพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและด้านการจัดการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

6. ผลจากการวิจัยครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเข้าใจในรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และตระหนักถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามรวมถึงสถาปัตยกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวตลาดบางหลวงว่าควรที่จะอนุรักษ์ให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเพื่อให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาและร่วมสืบสานวัฒนธรรมประเพณีให้อยู่ต่อนานเท่านาน เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กฤษดา ชูยาภัย (2552). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาบ้านหลวงเหนือ ตำบลหลวงเหนือ อำเภอต๋อยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่. บัณฑิตวิทยาลัย (ศศ.ม.). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2542). รายงานประจำปี 2542 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ชื่น ศรีสวัสดิ์ (2550). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีวัฒนธรรมของชุมชนชาวกวยในเขตอีสานใต้และลาวใต้. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ทวีป ศิริรัศมี. (2547). *รวมบทความวิจัยการท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: พี เอส พรินท์.
- เทศบาลตำบลบางหลวง (ม.ป.ป.) เอกสารประชาสัมพันธ์ตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม
- เทศบาลตำบลบางหลวง (ม.ป.ป.บ.) *เอกเผยแพร่ข้อมูลตลาดบางหลวง อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม*
- เทศบาลตำบลบางหลวง <http://www.bangluang.go.th> เข้าถึงเมื่อ10/03/2010
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). *อุตสาหกรรมท่องเที่ยว ธุรกิจที่ไม่มีวันตายของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ ซี.พี.บุ๊ค สแตนดาร์ด.
- รัฐจิตยา หิรัณยหาดี. (2544). *แนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพหมู่บ้านวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว กรณีศึกษาบ้านหนองขาว อำเภอกำแพง จังหวัดกาญจนบุรี*. บัณฑิตวิทยาลัย (ศศ.ม.). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2544). *รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งชาติในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549)*. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.(2540). *รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพฯ: กองบริการที่ปรึกษา ศูนย์บริการวิชาการ สถาบันฯ
- World Tourism Organization. (1998). *Guide for local authorities on developing sustainable tourism*. Spain : Madrid.
- Swarbrooke, J. (1999) .*Sustainable Tourism Management*. New York: CABI.